

CORRETER, 'corredor mercantil', junt amb l'oc. ant. *corratier* id., és derivat de *córrer* amb el sufix *-eter* o *-ater*. □ 1.ª doc.: 1278 («Bruneto *corraterio*»).

«Mana --- a totz los *corraters* --- de draps e d'aver de pes ni d'altres mercaderies, que juren ---», a. 1295; «negun *corrater* no gaus *correteyar* --- entró que aja jurat --- e si per aventura negun *corratayava* entró agues jurat, cağa en la pena ---», a. 1295 (Alart, *RLR* v, 82, 82), «lo feyt de *corraters* ---», a. 1295, «no sia *corrater* ni gaus usar de ofici de *corrateria*», 1311, i altres de 1313 (*RLR* xxix, 69), i encara més de 1322, 1325 i cinc més del S. xiv en l'*InuLC*.

Ni es va antiquar després ni fou mot d'ús només ross. per bé que en el cat. central dominava *corredor* des de S. XIII, car el veiem, p. ex., en una disposició de la SdUrgell, on per cert es combina amb *corredor*: «los cònsols e conseylers posen --- *corretés* e crides --- e quisque sien *corretés* e crides, *juren* --- neguna altra persona sinó aquela que serà electa --- no guòson *corretejar*, ni cridar, ni vendre públicament ni tenir ofici de *corredor*», a. 1470 (*BABL* xi, 272). Altament es va usar també en forma extensiva per a l'alcauot o alcauota, com ens ensenya (usant forma lleument aprovençalada) el poeta rossellonès B. de So (1315-1347): «trobarà leu vesina, / servidor ho cambreyra, / qui serà *corrateyra* / qu'ella n'faça viltat» (*Vesió*, v. 722, *Rom.* liv, 50).

Per a la demostració de l'origen i formació d'aquest mot, que té el seu centre principal en les terres occitanes, veg. l'exposició del DCEC, s. v. *correteja* (i, 914-915), a la qual no cal fer retocs ni afegir-hi res més.

DERIV.: *Corretejar* 'fer de correter' [docs. de 1295 i 1470, veg. supra], «que neguna portadora no gaus *corrateyar* ni portar draps», a. 1307, i d'altres de 1311 i 1384 en l'*InuLC*. L'abstracte es deia *correteria* [Llull] i veg. supra en els docs. de 1295 i 1331; i encara en el de 1295 s'imposa també als infractors la pena que no «usen dins aquel ayn de nula *corrateria*» (l. c.).

Amb poca difereència, doncs, es creà més tard sobre això el derivat *corretatge*, que és el que ha quedat més viu en el nostre ús actual, i des del qual el mot va passar com a manlleu al port. *corretagem* [1446] i al cast. *correteje* [1548, 1610, i amb el valor d'«alcauoteria» 1599];¹ en català el trobem en un document de 1669 que Desplanque resumeix «droit de *corretatge* que veut toucher le *correter* de Thuir sur les grains achetés dans cette ville par les villages voisins» (*Inu. des Archives de Thuir*, 26a); el fr. *courtage* [1358, i un cop *courratage* el 1248] deu ser manlleu occità directe. El dret cobrat pel *correter* era la *corratadura* [dos cops en doc. de 1295, també 1318, *InuLC*] i «no gaus penre per *corratadures*, de 3 pugals de lana, del comprador e del venedor, de casquí <sinó> un diner», a. 1307 [*RLR* vii, 61]. Per contaminació de *corredor*: *corretor* en un text de c. 1460 i *corretoria* en un de 1389 (*AlcM*).

¹ Ja apareix un cop en la *Confissió del Amante* trad. de Gower (a. 1399), p. 223.

CORRETJA, del ll. CORRIGIA id. □ 1.ª doc.: 1271.

En la *Tarifa dels corredors de Barcelona*: «toça felpa o peilla de vestedures o d'altra roba --- o borses o *correges*, e altres coses que corredor o correidriu port en bras --- un diner de corredures» (*EntreDL* i, 161, § 117). També en Llull, Desclot, *Cost. de Tort.*, *Consolat* i altres textos de fi S. XIII. Aviat el trobem aplicat especialment a la de couro usada per cenyir la cintura, i des d'ací a la cintura mateixa d'una persona, en Bernat Metge: «e lo seu cors era prou lonch e, envers la *goreja*, delgat» (ed. Riq., 96.9). En data més moderna apareix l'aplicació figurada 'elasticitat de caràcter, domini d'un mateix': «ens les hem d'heure ab un que és tan murri com llest, y que de *correja* 'n té molta», MVayreda (*Puny.* xiv, p. 226); «és d'Osseja, és de *koréžes*» diuen a Cerdanya, de la gent d'aquesta vileta (dita tradicional que un de Meranges comentava «s'allarguen i s'estiren tant com volen», 1935).¹ En algunes terres s'ha aplicat a una llenca de terra conreable, cosa de la qual ja trobem un testimoni gascó, de l'Alta Bigorra, de c. a l'a. 860: «dono alia terra in teritorio Draisago --- et alia *correia* ubi supra» (*Libre Vert de Benac*, copiat 1406, p. 172), i ha existit també en català, judicant per la toponímia menor: *Sa koréžes* és el nom d'un sementer de Solle-ric (1963).

L'evolució fonètica catalana és normal, si bé amb el doble tractament *ğ* o *ž* de la -*gi*- en les conegudes condicions dialectals (*LleuresC*, pàgina 260); M-Lübke (*Das Kat.*, 51): això fa, doncs, que en lloc de la -*tj*- del cat. central, balear, etc., hi hagi -*j*- no africada en català antic, i en tota la zona pirinenca; llevat, però, del Nordoest, on també segons la fonètica dialectal, apareix conservada encara la -*y*- del llatí vulgar: *koréya* (o *koréva*), p. ex. a Arcu de Vall Ferrera i a Tavascan (la del cinturó o la que els cenyeix el portacots, 1933-4), mentre que a l'Urgell ja apareix *koréžes* (per a les del jou), Lavansa, Arcavell (1958-1936).

Algunes indicacions relatives al passat i família indoeuropeus del ll. CORRIGIA es poden trobar, a propòsit d'un probable celtisme *KOR-RIGI-* fem., del NO. hispànic, en l'article *CORRAL*.

DERIV.: *Correig* 'llenca de couro estreta i llarga per a diversos usos' [Llull]; «Botes de camí --- *correig*: adstrigmentum; *sivella* ---», OPou [*ThPu.*, 306]; formació derivada ja existent en la forma *CORRIGIUM* en el llatí tardà (Marcel Empíric) i vulgar, i no estranya a les llengües veïnes, oc. ant. *correg*, i *correo* apareix un cop en un text cast. del S. XII;² segons la fonètica del Nordoest tenim *koréjis* pl. a Cardós i Vall Ferrera, per a l'eixanguer o aquest junt amb la traiga, parlant del jou (1932-4), també a Ribagorça (Jusseau, 1965), i a Bof n'han fet, aglutinant-hi la -s (> -š): *koréjšos* (1971); *askuřěš* enllà d'Urgell (Borges Blanques, *BDLC* vi, 52).

No s'ha pogut aclarir si té res a veure amb *CORRIGIA* un nom de planta valencià *correixia*, -*cia*, mot amb variants molt més diferents, que he estudiat a l'article *CORRER*. En tot cas com a nom de planta